

PhDr. Miloslav Macela
ředitel odboru rodiny a dávkových systémů

V Praze dne 20. února 2012
Č. j. 2012/15432 -214

**Stanovisko Ministerstva práce a sociálních věcí k vyřizování
námitek podjatosti vůči zaměstnanci orgánu sociálně-právní
ochrany dětí**

Zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“) se často setkávají s tím, že některý z rodičů či jiných osob odpovědných za výchovu dítěte nesouhlasí s postupem OSPOD, zejména při řešení rodičovských sporů o výchově a výživě nezletilého dítěte, styku rodiče, který nemá dítě ve výchově, s druhým rodičem atd. Rozpor mezi názorem rodiče a názorem OSPOD však automaticky neznamená, že by byl OSPOD podjatý. Cílem OSPOD není dosáhnout řešení, se kterým budou spokojeny všechny zainteresované subjekty (což je často zcela nemožné), ale docílit ochránění oprávněných zájmů dítěte při současném respektování práv rodičů. Při posuzování námitek podjatosti je třeba mít na paměti, že předním hlediskem při práci OSPOD je ochrana zájmů a blaha dítěte, nikoli ochrana zájmů rodičů či jiných osob.

Důvody podjatosti upravuje ustanovení § 14 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále jen „správní řád“), takto: *„Každá osoba bezprostředně se podílející na výkonu pravomoci správního orgánu (dále jen "úřední osoba"), o níž lze důvodně předpokládat, že má s ohledem na svůj poměr k věci, k účastníkům řízení nebo jejich zástupcům takový zájem na výsledku řízení, pro nějž lze pochybovat o její nepodjatosti, je vyloučena ze všech úkonů v řízení, při jejichž provádění by mohla výsledek řízení ovlivnit.“* Pro vyloučení konkrétního sociálního

pracovníka/pracovnice tedy není rozhodující, zda ve skutečnosti je či není podjatý/á, ale to, zda mohou o jeho/její nepodjatosti vzniknout **důvodné pochybnosti**. Takovou skutečností může být např. známost sociálního pracovníka/pracovnice s jedním z rodičů nebo naopak averze a osobní spory s jedním z rodičů, ale i skutečnost, že sociální pracovník/pracovnice bydlí ve stejném domě nebo se jinak mimopracovně stýká s rodinou, nad níž sociálně-právní ochranu vykonává, případně pokud je rodičem na sociálního pracovníka/pracovnici podáno trestní oznámení v souvislosti s výkonem sociálně-právní ochrany.

Může dojít k i situacím, kdy budou vyloučeni všichni zaměstnanci OSPOD. Jedná se např. o případy, kdy by měla být sociálně-právní ochrana vykonávána nad dítětem, příbuzným či osobou blízkou některého ze sociálních pracovníků/pracovnic či jejich nadřízeného, případně pokud by důvody pro pochybnosti ohledně nepodjatosti nastaly u nadřízeného (vedoucího oddělení, odboru či tajemníka úřadu). K vyloučení všech úředních osob by mohlo dojít i z důvodu podání trestního oznámení na všechny sociální pracovníky/pracovnice příslušného OSPOD.

OSPOD se při své činnosti většinou pohybují mimo správní řízení, avšak v souladu s ustanovením § 60 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon č. 359/1999 Sb.) je třeba námitky rodičů či jiných dotčených osob na podjatost zaměstnance/zaměstnankyně OSPOD řešit dle pravidel správního řádu. Zákon č. 359/1999 Sb. neobsahuje speciální ustanovení, které by řešilo vyloučení sociálního pracovníka/pracovnice, proto je třeba použít ustanovení § 14 správního řádu, ve spojení s § 154 a § 158 správního řádu. Pokud je námitka podjatosti podána v rámci správního řízení, které OSPOD vede, nevznikají pochybnosti ohledně použití § 14 správního řádu a formy, jak má být o námitce rozhodnuto. Je-li však námitka podjatosti podána mimo správní řízení, je často řešena pouze neformálně, tedy např. dopisem vedoucího. Výkon sociálně-právní ochrany je však agendou velice citlivou, která se dotýká práv a povinností dětí, rodičů a jiných zúčastněných osob, je tedy třeba apelovat na použití § 14 správního řádu i v případě námitek podjatosti mimo správní řízení, jak ostatně stanovuje ustanovení § 154, resp. § 158 správního řádu.

Jaké konkrétní situace při řešení podjatosti a vyloučení sociálního pracovníka/pracovnice mohou nastat:

- 1) Námitku podjatosti konkrétního sociálního pracovníka/pracovnice uplatnil rodič či jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte, přičemž námitka musí být uplatněna bezodkladně poté, co se rodič či jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte o důvodech podjatosti dozvěděla. V tomto případě musí důvodnost námítky posoudit nadřízený sociálního pracovníka/pracovnice (vedoucí oddělení, vedoucí odboru či vedoucí celého úřadu) v souladu s § 14 odst. 2 správního řádu. V rámci správního řízení nadřízený rozhoduje vždy usnesením, mimo správní řízení by dle § 154, resp. § 158 správního řádu měla být námitka podjatosti řešena rovněž formou usnesení, byť v některých případech lze připustit, že by se jednalo o zbytečný formalismus. Písemné vyhotovení usnesení o tom, jak byla námitka podjatosti vyřízena, se doručí tomu, kdo námitku podal. Zvláště ve složitých kauzách, kde je pro výkon sociálně-právní ochrany podstatná důvěra v OSPOD a konkrétního sociálního pracovníka/pracovnice, by tento formální postup měl být dodržen. Rovněž je třeba dle obsahu posoudit, zda se spíše než o námitku podjatosti nejedná o stížnost na nevhodné chování sociálního pracovníka/pracovnice či na nesprávný úřední postup, neboť správní řád v § 37 ukládá povinnost podání posuzovat podle obsahu, bez ohledu na to, jak je podání označeno. Na vyřízení stížnosti má pak správní orgán lhůtu 60 dnů, přičemž o výsledku šetření a přijatých opatřeních musí být stěžovatel vyrozuměn. Pokud má stěžovatel za to, že stížnost nebyla řádně vyřízena, může požádat o prošetření nadřízený správní orgán.

Pokud nadřízený sociálního pracovníka/pracovnice, vůči němuž/níž námitka podjatosti směřuje, dojde k závěru, že daný sociální pracovník/pracovnice je vyloučen/a, určí za něj/ní bezodkladně jinou úřední osobu, která není k vyloučenému ve vztahu podřízenosti. Usnesení o tom se pouze poznamenává do spisu. Pokud by však nadřízený dospěl k závěru, že vyloučeny jsou všechny úřední osoby daného OSPOD, musí být věc předána nadřízenému správnímu

orgánu s odkazem na § 131 odst. 4 správního řádu. Nadřízený krajský úřad pak usnesením pověří výkonem sociálně-právní ochrany jiný OSPOD, jehož obvod sousedí s obvodem nezpůsobilého OSPOD. Usnesení o přenesení příslušnosti je třeba oznámit dotčeným OSPOD a rodičům či jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte. Tyto osoby mohou proti usnesení o změně místní příslušnosti podat odvolání, které však nemá odkladný účinek.

- 2) Může nastat situace, kdy se za podjatého považuje sám/a sociální pracovník/pracovnice. Podle § 14 odst. 3 správního řádu musí tento/tato sociální pracovník/pracovnice bezodkladně poté, kdy se dozví o okolnostech nasvědčujících tomu, že je vyloučen/a, uvědomit svého nadřízeného. Dokud nadřízený nerozhodne o tom, zda je sociální pracovník/pracovnice vyloučen/a či nikoli, může tento/tato provádět jen úkony, které nesnesou odkladu. Služebně nadřízený pracovník zváží důvody, pro které sociální pracovník/pracovnice žádá své vyloučení, přičemž pokud dojde k závěru, že existují okolnosti, pro něž lze pochybovat o nepodjatosti sociálního pracovníka/pracovnice, určí k vyřizování případu jiného zaměstnance OSPOD. O tom, zda je sociální pracovník/pracovnice vyloučen/a či nikoli, není v tomto případě třeba vydávat rozhodnutí. Pokud by byl určen místo vyloučeného sociálního pracovníka/pracovnice jiný zaměstnanec OSPOD k řešení případu, usnesení o tom se poznamená do spisu. Pakliže by byl vyloučen vedoucí OSPOD či vedoucí odboru, případně vedoucí celého úřadu, musel by nadřízený krajský úřad postupovat dle § 131 odst. 4 správního řádu a přenést výkon sociálně-právní ochrany na sousední OSPOD.
- 3) Rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte namítají podjatost sociálního pracovníka/pracovnice v soudním řízení o výchově dítěte, když nesouhlasí s ustanovením OSPOD kolizním opatrovníkem dítěte či protestují proti tomu, aby konkrétní zaměstnanec OSPOD vystupoval jako opatrovník dítěte. Tyto námítky je však třeba řešit v souladu s občanským soudním řádem, nikoli podle správního řádu. Pokud účastník soudního řízení nesouhlasí s ustanovením

konkrétního OSPOD opatrovníkem dítěte, může proti tomuto usnesení podat opravný prostředek. Pokud tak neučiní nebo odvolací soud odvolání zamítne, je již interní záležitostí OSPOD, kterého ze svých zaměstnanců pověří, aby vystupoval v pozici kolizního opatrovníka. Případné námítky u soudu vůči sociálnímu pracovníku/pracovnici jsou pak již bezpředmětné. Soud neustanovuje kolizním opatrovníkem sociálního pracovníka/pracovnici, nýbrž věcně a místně příslušný OSPOD, kterým je dle § 17 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb. obecní úřad obce s rozšířenou působností. Pokud by rodič namítal podjatost sociálního pracovníka/pracovnice, který vykonává funkci kolizního opatrovníka, musí jeho nadřízený řešit námitku podjatosti dle správního řádu (viz. výše).

Pokud je OSPOD ustanovený opatrovníkem dítěte v soudním řízení vyloučen z výkonu sociálně-právní ochrany (viz. bod 1. nebo 2.) a věc je předána nadřízenému krajskému úřadu k pověření jiného OSPOD výkonem sociálně-právní ochrany, je třeba o tom bezodkladně soud uvědomit. Soud by v takovém případě měl přistoupit k ustanovení nového opatrovníka dítěte místo vyloučeného OSPOD.

Na vědomí:

vedoucím odborů sociálních věcí krajských úřadů a řediteli Magistrátu hl. města Prahy